

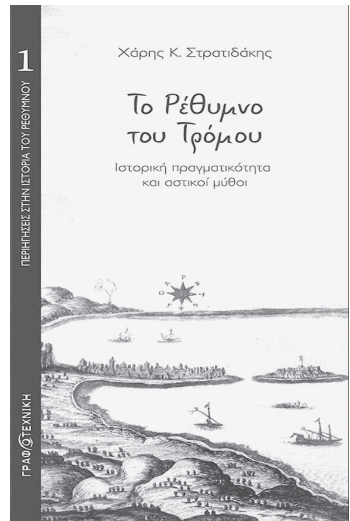

Αναδιφώντας το χθες 79 Το Ρέθυμνο του τρόμου

Ιστορική πραγματικότητα και αστικοί μύθοι (V)

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Συνεχίζουμε και τελειώνουμε σήμερα με την εξιστόρηση των άσχημων ιστορικών στιγμών του Ρεθύμνου. Χρηιάστηκαν πέντε συνέχειες των «Αναδιφώσεων» για να περιλάβουμε τις 65 στάσεις στους χώρους στους οποίους σημειώθηκαν οι σημαντικότερες ιστορικές καταστροφές. Όλες τους είναι παρμένες από το βιβλίο «Το Ρέθυμνο του Τρόμου», το οποίο περιέχει επίσης στάσεις στα περίχωρα της πόλης. Πρόκειται για τις Πούγκες των ακρωτηριασμένων παιδιών και των πυροβολιών στον Εβλίγια, στα Τρία Μοναστήρια, στον Τίμιο Σταυρό και στα Καστελάκια, για το Σπήλαιο της Τρυπητής, για την μεγάλη πυρκαγιά στον Εβλίγια τον Ιούλιο του 1970, για το Μνημείο των Περβολιανών και Μισιριανών Μαρτύρων, για την Ατσιπουλιανή καμάρια και την ανατίναξη της, για τα Σφαγεία, για τις «δαιμονικές δυνάμεις» και τη Στεφάνανα που τις απομάκρυνε και για τον εγκλεισμό και θάνατο τριών ανθρώπων στο Σπλήαιο Γερανίου πριν από 50 αιώνες. Το βιβλίο περιέχει ακόμη ένα εξαιρετικό κείμενο του **Θωδωρή Ρηγινώτη**, το οποίο αναφέρεται στους αστικούς μύθους και θρύλους του Ρεθύμνου: στοιχειωμένα μέρη, φαντάσματα, επικίνδυνους κακοποιούς, θησαυρούς, σήραγγες, αλλά και αγίους και θαύματα. Θέλω να ελπίζω ότι ο φίλος Θωδωρής, με την εργατικότητα, μεθοδικότητα και σαβατόρη που τον διακρίνουν, θα συνεχίσει την έρευνά του πάνω στο θέμα αυτό.

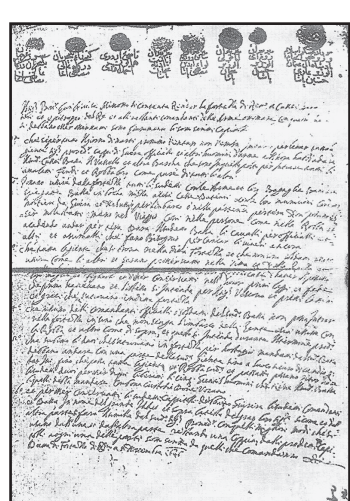
ΣΤΑΣΗ 51. Μικρή Παναγία: ο κομμένος μινάρές των δυνατών σεισμών. Η Μικρή Παναγία, η Κυρία των Αγγέλων της Βενετοκρατίας, μετατράπηκε, κατά την επόμενη ιστορική περίοδο, σε τέμενος του Ανγκεμπότ Πασά. Το έτος 1687 όμως, ο μινάρές του κατέρρευσε από σεισμό και δεν ανοικοδομήθηκε, γι' αυτό και επονομάστηκε από τους Χριστιανορεθίμιους, οι οποίοι απέδιδαν το γεγονός σε θαύμα, *Κομμένος Μινάρές και Κουσταστρόλης*. Στα νότια της εκκλησίας έχει στηθεί η προτομή του «αγίου» των караβοτσακισμένων Μικρασιτών του 1922 και 1924, του παπα-Γρηγόρη Βοργιαδάκη: πρόσφυας ο ίδιος ήδη από το 1914, στάθηκε στο πλάι τους καθοδηγητής. Τέλος, η εκκλησία συνδέεται με μια νεότερη τραγωδία. Το 1920 πέθανε, μετά από βασιανιστική ασθένεια, η εικοσάχρονη Υπατία Μοάτσου (φωτογραφία). Η οικογένειά της δώρισε την προίκα της για την κατασκευή του καμπαναριού, όπως δώρισε και την εικόνα που η κοπέλα κρατούσε όταν ξεψύχησε, η οποία και φυλάσσεται μέσα στον ναό.

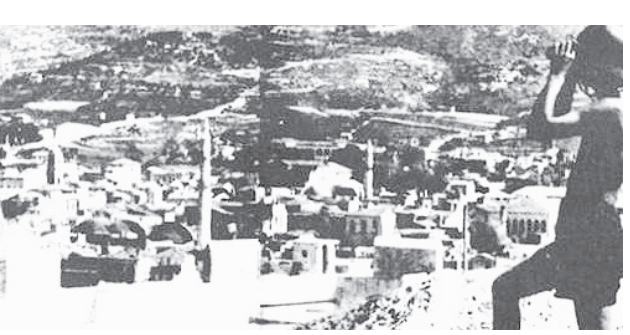
ΣΤΑΣΗ 52. Οδός Χειμάρας: ο φόβος της μαλαφράντζας και του κοινωνικού διασπρωμού. Οργανωμένη πορνεία γυναικών πρωτοεμφανίστηκε επίσημα στο Ρέθυμνο την περίοδο της Ρωσικής Κατοχής. Το 1898, μη επαρκούντος του ντόπιου δυναμικού, ο διοικητής των δυνάμεων, Θεόδωρος ντε Χιστάκ, μετακάλεσε από τα Χανιά μια ομάδα «κοινών» γυναικών, τις οποίες και εγκατέστησε σε παραπήγματα στην οροφή του πενταγωνικού οχυρού (διακρίνονται από φωτογραφία), μπροστά από την κεντρική πύλη της Φορτέτζας. Στη συνέχεια, άλλες εκδιδόμενες γυναίκες εγκαταστάθηκαν κατά μήκος της οδού Χειμάρας. Το 1924, όμως, υποχρεώθηκαν να εγκατασταθούν κι αυτές μαζί με τις πρώτες. Η διαμόρφωση του κτηρίου σε φυλακές τις οδήγησε κατόπιν, όλες, στο εσωτερικό του φρουρίου, αλλά η κατεδάφιση του εκεί οικισμού, το 1958-1959, τις επανέφερε στην οδό Χειμάρας. Ο φόβος της αναγνώρισής τους σ' αυτές τις περιοχές, διακατέχει φυσικά αρκετούς Ρεθεμνίτες, όπως κι εκείνος της μετάδοσης κάποιας γενετικής ασθένειας, όπως η διαδεδομένη, τότε, μαλαφράντζα (σύφιλη).

ΣΤΑΣΗ 53. Παλιές φυλακές: σκηνές γενικευμένης οχλοκρατίας. Περίοδος οχλαγωγίας γνώρισε πολλές το Ρέθυμνο, και στη Βενετοκρατία (επανάσταση Σήφη Βλαστού, επιδρομή Ουλουτζ' Αλή) και στα χρόνια των Οθωμανών (ιδιαίτερα κατά τις επαναστατικές περιόδους του 1867 και 1897). Αυτές, όμως, συνέβησαν σε περιόδους κατοχής του τόπου, και όχι ελευθερίας, όπως η εποχή του εθνικού διχασμού και μεταγενέστερα, αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Αφαντες, καθώς είχαν γίνει τότε, οι κρατικές αρχές, εισήλθε στην πόλη μια επικηρυγμένη για φόνους μουσουλμανικών οικογενειών ομάδα Ασηγωνιωτών και, στη συνέχεια, και μια άλλη ομάδα, Ροδακιωτών. Παράλληλα, σημειώθηκαν και διαρπάγες των όπλων του στρατού και της χωροφυλακής. Μετά από αποπειρες εμπρησμών και λεηλασιών μουσουλμανικών καταστημάτων, οι πολίτες του Ρεθύμνου ανέλαβαν μόνι τους τη διαφύλαξη της τάξης, συγκροτώντας πολιτοφυλακή. Αυτή έμελλε να προστατεύσει από το πλήθος ακόμα και τα τάγματα των «πεζοναυτών» (διακρίνονται στη φωτογραφία του 1921 στη Μητρόπολη), περιοριζόντάς τα στο τζαμί Κιουτσούκ Ιμπραήμ και οδηγώντας τα, στη συνέχεια, στα πλοία.

ΣΤΑΣΗ 54. Φορτέτζα, Θέατρο Ερωφίλη: θάνατος στα έγκατα της γης. Ξεκινώντας μια περιήγηση στη Φορτέτζα από την κεντρική της πύλη και διασχίζοντας τη στοά της, συνειδητοποιούμε ότι αυτά τα τεράστια, για τα μέτρα της πόλης, οχυρωματικά έργα πραγματοποιήθηκαν με τις αγγαρείες πόνου των αγρωτών, οι οποίες ανέσθονταν σε εξι ημερήσιες κατ' έτος, τουλάχιστον. Κι ακόμα, ότι από εδώ ξεκίνησε το θλιβερό ταξίδι εκπατρισμού των Ρεθεμνιωτών προς το Μεγάλο Κάστρο, όταν η φρουρά παρέδωσε την πόλη στους Οθωμανούς με συνθήκη (φωτογραφία) στις 19 Νοεμβρίου 1646. Κατευθυνόμενος, στη συνέχεια, προς τον προμαχώνα του Αγίου Ηλία, όπου βρίσκεται το πηγάδι της κοντράμινας κι αναλογίζομαστε τις θηριώδεις μάχες που διεξήχθησαν μέσω αυτής στα έγκατα της γης, μεταξύ υπονομευτών και ανθυπονομευτών του φρουρίου. Βορειότερα, στις φυλακές της κατοικίας του ρέκτορα, φανταζόμαστε τα βασανιστήρια στα οποία υπεβλήθησαν όσοι, από το οθωμανικό στράτευμα, έπεσαν στα χέρια των πολιορκούμενων.

ΣΤΑΣΗ 55. Φορτέτζα, βόρειες αποθήκες: περιμένοντας τη θανατική καταδίκη. Κατευθυνόμενοι προς τις αποθήκες της βόρειας πύλης (fontico), αναλογίζομαστε την αναγκαιότητα αποθήκευσης σιτηρών, όπως και νερού, εν όψει πιθανών σιτοδολιών και επικείμενων πολιορκιών. Σιτοδείες, βέβαια, σημειώθηκαν και σε μεταγενέστερες περιόδους, όπως το 1917, με τον αποκλεισμό της Κρήτης από τα γερμανικά υποβρύχια και, περισσότερο, κατά τη Γερμανοκατοχή. Πιο πέρα, τα τουρκικά κανόνια, αφημένα στην τύχη τους και στις καιρικές συνθήκες, μας κάνουν ν' αναλογιστούμε τον θάνατο που θα είχαν σκορπίσει στην εποχή τους. Ακόμη, κοιτώντας από ψηλά τη βάση του τείχους, φανταζόμαστε το μνημείο που είχε στηθεί εκεί για τον σεχίτη (>τουρκ. şehit = μάρτυρας, αυτός που χάνει τη ζωή του στον Ιερό Πόλεμο), ο οποίος είχε αιχμαλωτιστεί, βασανιστεί και εκπαρθυρωθεί από τους πολιορκούμενους. Πλησιάζοντας στην έξοδο, θυμόμαστε ότι, τρεις αιώνες αργότερα, στα Σύρματα της Φορτέτζας εγκλείονταν από τις γερμανικές δυνάμεις κατοχής οι αγωνιστές της Αντίστασης, για να μεταφερθούν, στη συνέχεια, στο κολαστήριο της Αγιάς.

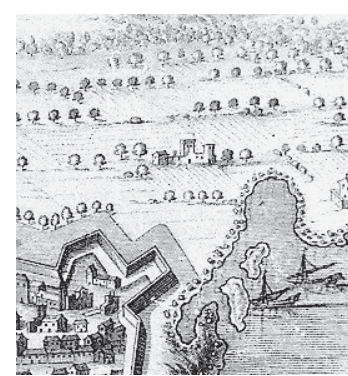
ΣΤΑΣΗ 56. Άγιος Σπυριδώνας: σωροί θυμάτων από τα θύματα της πανούκλας. Στο δυτικό πρανές του λόφου του Παλαιοκάστρου, περίοπτη θέση κατείχε, από τη Βενετοκρατία, ο σπληαϊώδης ναός του Αγίου Σπυριδώνα. Ο Άγιος, και ο ναός του, θεωρούνταν προστάτης του Ρεθύμνου από την πανούκλα. Επιδημίες της νόσου είχαν πλήξει βαριά τους κατοίκους της πόλης τα έτη 1292, 1340-50, 1553, 1556, 1558, 1592 και 1595, 1646, 1700 και 1817-39. Σημειώθηκαν, βέβαια, και μικρότερες επιδημίες. Τελευταία ήταν εκείνη του 1920, οπότε οι επιπονωμένες διακόπηκαν και οι κάτοικοι κλήθηκαν για ομαδικό εμβολιασμό. Σ' αυτήν την ιστορία τρόμου και φρίκης, ιδιαίτερη θέση κατέχουν τα αποτελέσματα της πανδημίας του 1646, όταν πολιορκητές και πολιορκούμενοι έπεφταν θύματα της, εξ αιτίας και του συγχρωτισμού τόσο πληθυσμού στον περιορισμένο τειχισμένο χώρο. Τότε ήταν που τα θύματα, αντί να θάβονται, πετούνταν, το ένα πάνω από το άλλο, μπροστά στις πύλες του φρουρίου, προς αποτροπή της προσέγγισης των οθωμανικών στρατευμάτων.

ΣΤΑΣΗ 57. Γηπέδο Σοχώρας: «Ο θάνατος φτερούγισε προχθές στο Ρέθυμνο». Στο χώρο του γηπέδου της Σοχώρας δεν θα συναντήσουμε σήμερα τίποτα το τρομακτικό. Ωστόσο, η διαμόρφωση του χώρου ως Πεδίου του Άρεως, το 1869, κατέστρεψε ένα από τα αρχαιότερα νεκροταφεία της Ριθυμνας των κλασικών χρόνων, που υπολογίζε-
ται ότι περιλάμβανε δύο εκατοντάδες λαξευτών τάφων. Στα νότια του διαμορφούμενου, τότε, χώρου, είχαν οικοδομηθεί οι επιβλητικοί Στρατώνες, που δεν έμειναν αλώβητοι από τους ισοπεδωτικούς βομβαρδισμούς της Μάχης της Κρήτης, το 1941. Μια ακόμα σκηνή φρίκης έχει εκτυλιχθεί στην περιοχή, στην επέτειο, μάλιστα, της εθελούθειας στη Μονή Αρκαδίου, το 1967: στον συνυποτισμό που δημιουργήθηκε κατά το άνοιγμα της πύλης του Γηπέδου, ώστε το κοινό να παρακολουθήσει τις τελετές εορτασμού, μια γυναικία σκοτώθηκε και τουλάχιστον δέκα ακόμη άτομα τραυματίστηκαν. Το περιστατικό δεν έτυχε δημοσιότητας από τον Τύπο, καθώς το καθεστώς της εποχής δεν άφησε περιθώρια...

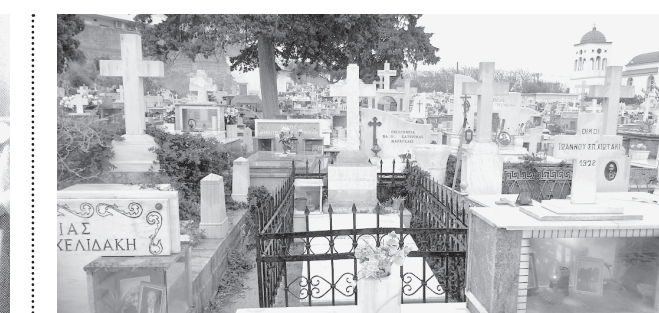
ΣΤΑΣΗ 58. Οδός Δημακοπούλου: το τείχος δεν απέτρεψε την καταστροφή. Οι πειρατές που επιχειρήσαν να καταλάβουν το Ρέθυμνο, δεν τα κατάφεραν. Ακόμα κι ο παρακάτω εικονιζόμενος Χαϊρεντίν Μπαρμπάρσα, ως αρχιναύαρχος του οθωμανικού στόλου, τότε πλέον, μόνο τα περίχωρα της πόλης κατάφερε να λεηλατήσει στα 1538. Κατόπιν, ξεκίνησε η οικοδόμηση του περιμετρικού τείχους, ένα

ΣΤΑΣΗ 59. Ναός Αγίου Νικολάου: «Είδα φόβους, είδα τρόμους, είδα βάσανα και πόνους». Η χριστιανική παράδοση θεωρεί τον Άγιο Λάζαρο ως τον μοναδικό θνητό που, αν και πέθανε, μπόρεσε να επανέλθει στη ζωή με τη βοήθεια του Ιησού. Οπωσδήποτε, κοινή πεποίθηση αποτελεί το ότι αυτά που είδε «εκεί» ήταν φρικαστικά, όπως άλλωστε αποτυπώνεται και στους αγερούς της ημέρας της εορτής του: «Είδα φόβους, είδα τρόμους, είδα βάσανα και πόνους». Στο Ρέθυμνο, δύο τουλάχιστον ναοί ήταν αφιερωμένοι στον Άγιο Λάζαρο: ο ένας βρισκόταν μέσα στην πόλη, πιθανότατα στην οδό Πατελάρου, και ο άλλος εδώ, στη θέση του μεταγενέστερου ναού του Αγίου Νικολάου, όπου και στεκόμαστε τώρα. Επρόκειτο για ένα δίκλιτο καθολικό μονής, με αμυντικό πύργο (βλ. στην εικόνα, κτήριο C). Οι εγκαταστάσεις της μονής χρησιμοποιούνταν επίσης ως λοιμοκαθατήριο/σταθμός καραντίνας (Lazzaretto). Σε περιπτώσεις, πάντως, περιορισμένου κινδύνου εξάπλωσης επιδημικών ασθενειών, ως αποτρεπτικός λειτουργούσε ένας άλλος χώρος, στα νεώρια του λιμανιού.

ΣΤΑΣΗ 60. Περιοχή νέας Βιβλιοθήκης. Αμμουχούρη: ο φόβος της απαγωγής των γυναικών. Η περιοχή του Αμμουχούρη, που είχε πάρει το όνομά της από το καφενείο του Χασάν Αμμουχουράκη, ήταν κάποτε η αγαπημένη των γυναικών. Τόσο γιατί μπορούσαν να κάνουν αθέατες το μπάνιο τους στην εκεί παραλία *Γυναικωνίτης*, όσο και γιατί, λίγο παραπέρα, βρισκόταν ένα από τα ελάχιστα καφεναεία στα οποία γίνονταν δεκτές, εκείνο του Κουτσοσυράκη, όπου κι έτσι τραβηχτεί η παραδίπλα φωτογραφία. Η εκτίμηση αυτή, όμως, έμελλε να κρατήσει ως τον Ιούλιο του 1929. Ένα περιστατικό που έλαβε τότε χώρα στην περιοχή, έκανε στο εξής τις Ρεθεμνιώτισσες να την αποφεύγουν. Ένα αυτοκίνητο, με επιβαμένα έναν βοσκό από τα Χάρκια, απήγαγε βίαια μια εκλεκτή δασκάλα της πόλης, που είχε μόλις γυρίσει από μεταπαιδείου στην Αθήνα. Η -χωρίς τη θέλησή της- απαγωγή της δασκαλοπούλης βρισκόνταν, τότε, σε ημερήσια διατάξη, για λόγους που συναρτώνταν, όχι τόσο με κάποια ιδιαίτερη ομορφιά, όσο με την κοινωνική θέση και τον μισθό τους.

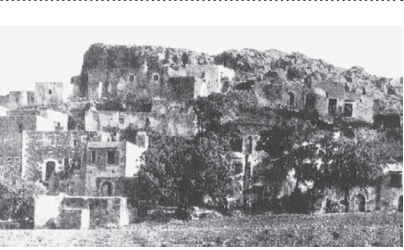
ΣΤΑΣΗ 61. Νεκροταφεία ορθόδοξα και καθολικά: «Ένθα ούκ έστι πόνος, ού λύπη, ού στεναγμός». Βρισκόμαστε στην περιοχή του φόβου του αναπτόρεπτο θανάτου. Το νεκροταφείο της Μεσαμπελίτισσας ξεκίνησε τη λειτουργία του μετά το 1701, όταν δύο χριστιανοί, πιθανότατα ιερείς, αγόρασαν το αρχικό οικοπέδο. Το επόμενο έτος, μια μουσουλμάνα Ρεθεμνιώτισσα δώρισε τον παρακείμενο αγρό, έτσι που το νεκροταφείο να αποκτήσει αρκετή έκταση. Εκτοτε, έχουν ταφεί εδώ περισσότεροι από 50.000 ορθόδοξοι χριστιανοί. Οπωσδήποτε, ο ρυθμός ταφής μειώθηκε από το 1989 κ.ε., οπότε εγκαινιάστηκε η λειτουργία του νέου, δημοτικού πια κοιμητηρίου, έξω από την πόλη. Το καθολικό δόγμα εξημερωτότατο ιστορικά από το παρακείμενο Πολωνικό νεκροταφείο, το οποίο πήρε το όνομά του από τους πρώτους 18 Πολωνούς στρατιώτες που ήρθαν στο Ρέθυμνο με τα ρωσικά στρατεύματα κατοχής (1897-1905) και απεβίωσαν εδώ. Το βραβικό νεκροταφείο, που είχε χωροθετηθεί βορειότερα, εγκαταλείφθηκε ήδη από το 1919.

ΣΤΑΣΗ 62. Γενικό Νοσοκομείο Ρεθύμνου. Τραγωδία: πηγμός 21 νεαρών κοριτσιών. Ήταν η δυσκολότερη στιγμή που ξέσπασε στο β' μισό του

ΣΤΑΣΗ 63. Σπηλαιώδης ναός Αγίας Άννας: Αυτοκτονίες αντί ατιμώσης. Τι τρομακτικό μπορεί να κρύβουν δυο γραφικές βραχοκλισιές, κτισμένες η μια δίπλα στην άλλη, στο πρανές του λόφου του Τιμίου Σταυρού; Κι όμως, το εκκλησάκι δίπλα στον Άγιο Αντώνιο δεν είναι χωρίς λόγο αφιερωμένο στην Αγία Άννα. Κρατά ζωντανή τη μνήμη της Άννας Βλαστού, που η επανάστασή του πατέρα της, Σήφη Βλαστού, το 1453, δεν είχε αίσιο τέλος, οδηγώντας στον απαγχονισμό του ίδιου και των συνεργατών του, για παραδειγματισμό. Αυτό έγινε ακριβώς πάνω από το εκκλησάκι, στην κορυφή του λόφου, εκεί που, το 1949, οικοδομήθηκε ο ναός του Τιμίου Σταυρού. Η παράδοση αναφέρει ότι η Άννα πρόλαβε να αυτοκτονήσει πέφτοντας από ψηλά, προκειμένου να μη γνωρίσει την ίδια τύχη. Δυο αιώνες αργότερα, το 1646, οι μοναχές της Μονής Παναγίας Μεσαμπελίτισσας επέλεξαν το ίδιο τέλος, για να αποφυγούν τη σύλληψη και την ατιμώσή τους από τα προελαύνοντα οθωμανικά στρατεύματα.

ΣΤΑΣΗ 64. Λόφος Τιμίου Σταυρού: από το Φουρκοκέφαλο στη Μεσσηνία. Η κορυφή του λόφου του Τιμίου Σταυρού είναι ένα σημείο, στο οποίο δεκάδες περιηγητές κοντοστάθηκαν τους τελευταίους τέσσερις αιώνες, για να αποθαυμάσουν ή και ζωγραφίσουν το Ρέθυμνο. Δεν συνέβαινε, όμως, το ίδιο επί Βενετοκρατίας, όταν εδώ υπήρχαν μόνιμες κρεμάλες για τον παραδειγματικό απαγχονισμό κάθε εγκληματία και επαναστάτη. Γι' αυτό ακριβώς, ο λόφος είχε αποκτήσει το κακόηχο όνομα *Φουρκοκέφαλο*. Αλλά και κατά τον 18ο αιώνα, το όνομα του λόφου δεν βελτιώθηκε. Μετατράπηκε σε *Μεσσηνία*, εξαιτίας της φιλοξενίας των τριγωνοδουκικών κατοίκων των λεπρών του Ρεθύμνου. Σήμερα πια, το χειρότερο, που θα μπορούσε να μας συμβεί εδώ, θα ήταν να τρομάξουμε βλέποντας και ακούγοντας την ελεγχόμενη (κ) εκκωφαντική έκρηξη ενός πυραύλου Stinger πάνω από το Ρέθυμνο, όπως συνέβη στις 21 Οκτωβρίου 2016!

σής μας, στον λόφο του Τιμίου Σταυρού. Απέναντί μας, ο λόφος της Φορτέτζας (Παλαιοκάστρου). Στο πολύ μακρινό παρελθόν, τότε που η Κρήτη αναδύθηκε από τον βυθό της Τηθύος, ο λόφος αυτός δεν ήταν παρά μια νησίδα. Η λωρίδα νότια αυτής, από τη μετέπειτα περιοχή της Σοχώρας ως εκείνη του νέου λιμανιού, καλυπτόταν από θάλασσα... Η αντίστοιχη λωρίδα στεριάς, όπως τη γνωρίζουμε αιώνες τώρα, θα είναι η πρώτη που θα κατακλυστεί και πάλι (περίπου όπως φαίνεται στο εξώφυλλο του βιβλίου...), αν η στάθμη της θάλασσας ανυψωθεί, ως αποτέλεσμα του φαινομένου του θερμοκηπίου. Το όμορφο Ρέθυμνο, όπως και κάθε άλλος τόπος, δεν αξίζει τέτοια τύχη. Είναι στο χέρι μας να την αποτρέψουμε!

ΣΤΑΣΗ 65. Λόφος Τιμίου Σταυρού: Ο αργός θάνατος της πόλης (ένας όχι και τόσο μακρινός φόβος...). Τά πάντα ρεί, μηδέποτε κατά τ' αυτό μένει. Η ρήση του Ηράκλειτου φαίνεται να επαληθεύεται και στην περίπτωση του Ρεθύμνου. Βρισκόμαστε στο τέλος της περιήγησης μας, στον λόφο του Τιμίου Σταυρού. Απέναντί μας, ο λόφος της Φορτέτζας (Παλαιοκάστρου). Στο πολύ μακρινό παρελθόν, τότε που η Κρήτη αναδύθηκε από τον βυθό της Τηθύος, ο λόφος αυτός δεν ήταν παρά μια νησίδα. Η λωρίδα νότια αυτής, από τη μετέπειτα περιοχή της Σοχώρας ως εκείνη του νέου λιμανιού, καλυπτόταν από θάλασσα... Η αντίστοιχη λωρίδα στεριάς, όπως τη γνωρίζουμε αιώνες τώρα, θα είναι η πρώτη που θα κατακλυστεί και πάλι (περίπου όπως φαίνεται στο εξώφυλλο του βιβλίου...), αν η στάθμη της θάλασσας ανυψωθεί, ως αποτέλεσμα του φαινομένου του θερμοκηπίου. Το όμορφο Ρέθυμνο, όπως και κάθε άλλος τόπος, δεν αξίζει τέτοια τύχη. Είναι στο χέρι μας να την αποτρέψουμε!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικής ερευνητής-συγγραφέας strharis@yahoo.gr, 2831055031